

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Identifikation

Kommunenr. 481	Kommune Sydlangeland		
Kategori Bebyggelsesmønstre, landskabstyper og lokale udviklingstræk (2)			
Lokalitet Kystområdet			
Emne Fiskerlejer		Sted Bagenkop	
Registreringsdato forår 2002	Registrator JEJ/RM	Arkiv nr.	Løbenr. 18

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Sammenfatning

Kommunenr. 481	Kommune Sydlangeland
Emne Fiskerlejer	Sted Bagenkop

Med sin beliggenhed og de mange historiske spor vidner Bagekop om skiftende vilkår for udnyttelsen af havets ressourcer. Som sådan afspejler den væsentlige sider af samfundsudviklingen og udgør et kulturmiljø af væsentlig betydning for Fynsområdet.

De kulturhistoriske hovedtræk er selve lokaliseringen i landskabet, vejdæmningen og anlægget af den nye hovedgade fra øst efter tørlægningen af Magleby Nor i 1850'erne, den ældste bebyggede del sydvest for havnen, havnen med dens anlæg og huse og resterne af jernbanen. Med de senere årtiers aftagende fiskeri og færgefartens indstilling er byen stillet i en vanskelig situation.

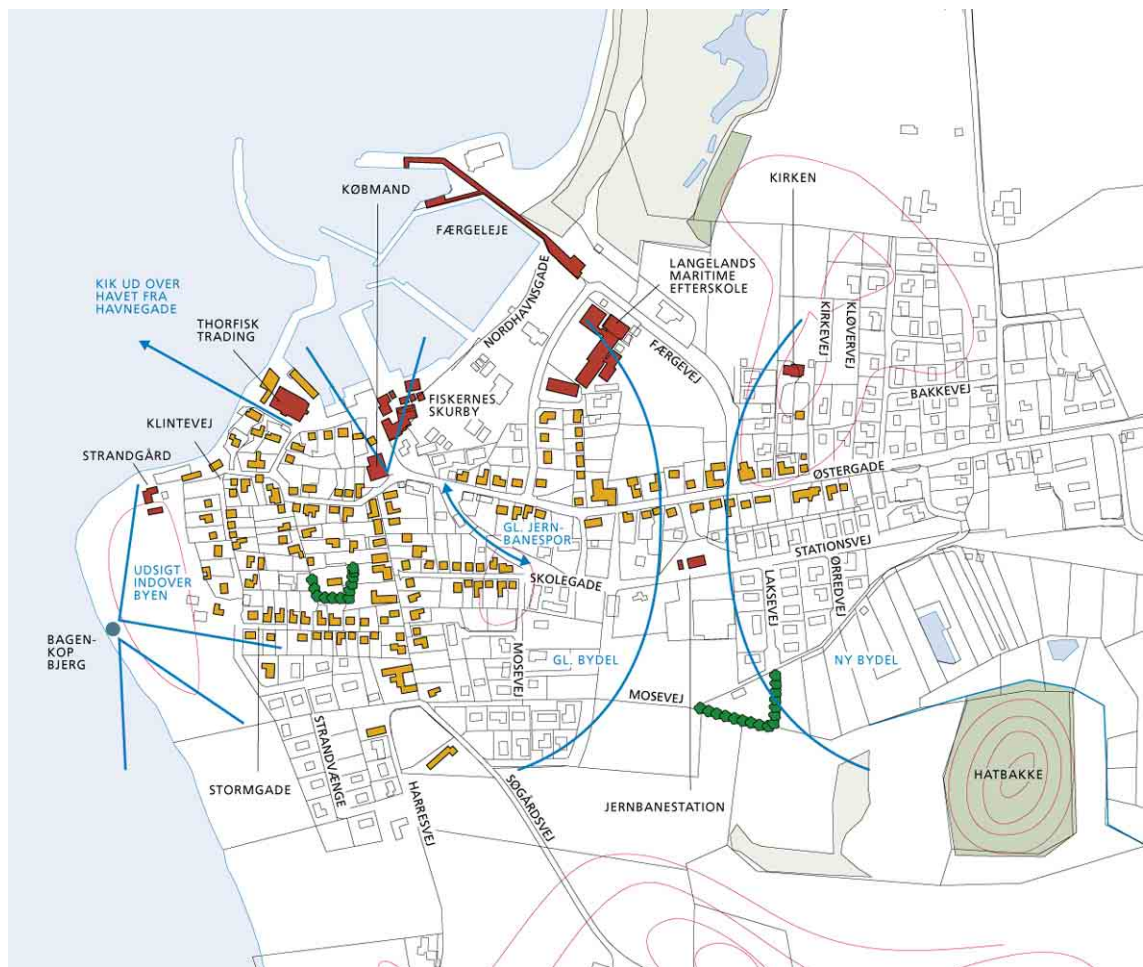
Bagenkop rummer klare træk af sin økonomiske udviklingshistorie fra et beskedent fiskerleje ca. 1550-1860, opblomstrende fiskerby ca. 1860-1950 sammenfaldende med Magleby Nors tørlægning og anlægget af vejdæmningen fra øst til byen, anlægget af havnen, senere jernbane og fiskeindustri, til efterkrigstidens nedgang og kystfiskeriets aftagen på grund af overfiskeri og forurening. Fra 1960'erne kom færgefarten til Kiel til at spille en vigtig rolle, men ruten nedlagdes i 1999. Tilbage står det tomme færgeløje som et monument over en økonomisk mulighed, som nu imidlertid ser ud til igen at blive realiseret.

Umiddelbart sydvest for havnen findes byens ældste del. Her ligger de små, som regel 5-fags fiskerhuse, for fleres vedkommende stadig i bindingsværk og med strå på taget. Husene ligger ofte helt ud til vejen, hvad der giver bebyggelsen et tæt og pittoresk indtryk. I vest strækker byen sig ud til havet, kun adskilt fra bølgerne af en høj betonmur, eller i læ af Bagenkops Bjerg, som hæver sig stejlt mellem byen og havet.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Bagenkop

Signaturforklaring

Bevaringsværdige by- og kulturmiljøer

- Dominerende bygningsværk
- Dominerende bygningsværk
- Bebyggelsesmonster
- Bebyggelsesmonster
- Højdekurver
- Sigtelinier
- Udsigt
- Enkelttræ/Trærække
- Skov/Plantage/Krat
- Vej/Gade/Plads
- Græs/Grønning
- Jernbane
- Vand

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Bagenkop Havn med fiskerflåde og ophalerplads.

Strandgade knytter havnen og den gamle bydel sammen.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Naturgrundlag

Kommunenr. 481	Kommune Sydlangeland	
Emne Fiskerlejer		Sted Bagenkop

Bagenkop er anlagt i 1500-årene som et lille fiskerleje på en landtange ved Magleby Nors sydlige udmundning. Bagenkops fiskere udnyttede oprindeligt noret til fiskeri og havn. Med tørlægningen af Magleby Nor i 1850'erne forsvandt fjordfiskeriet. Til gengæld blev byen sat i bedre forbindelse med det øvrige Langeland via vejdæmningen over noret, og da den økonomiske vækst samtidig begyndte at gøre sig gældende kunne byen udvikle sit kyst- og havfiskeri.

Bagenkop, kortudsnit i mål 1:25.000

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Den omlagte landevej sigter frem mod spiret på Bagenkop Kirke.

Bagenkop Bjerg, oprindeligt en hatbakke, er flækket tværs igennem af havet.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Kulturhistorie

Kommunenr. 481	Kommune Sydlangeland
Emne Fiskerlejer	Sted Bagenkop

I slutningen af middelalderen blev en selvstændig fiskerkultur med egne bebyggelser og livsformer mulig på Langeland. Betingelserne for at etablere sig var bedst ved Magleby Nor, både af ressourcemæssige grunde og på grund af nærheden til aftagermarkeder i Nordtyskland. Bagenkops fiskere udnyttede også Magleby Nor til fiskeri indtil inddæmningen i 1853.

De to fiskerlejer Bagenkop-Sandhagen kendes fra slutningen af 1500-årene hvor de tilsammen havde 21 huse. Sandhagen lå på et næs, Ågabø, nord for Bagenkop. Det blev opgivet omkring 1620. Stedet undersøgte arkæologisk i 1950'erne, hvorefter det blev sløjfet ved grusgravning.

Bagenkop var gennem 1600- og 1700-årene et lille sted på landets yderste kant. Gregers Begtrup nævner 1806 at byen bestod af 20 huse som forpagtede noget af Søgårds jord. I 1858 siges det om Magleby sogn at med undtagelse af lidt søfart og sildefiskeri fra Bagenkop findes intet erhverv uden jordbrug. Men vejdæmningen var netop ført over noret, en havn under anlæggelse, og med fiskeriets og søfartens begyndende oplomstring skabtes basis for byudvikling.

Forholdene var dog stadig beskedne i 1872 hvor 40 familier blev husvilde under den store stormflod. Men derefter gik det støt fremad. I 1899 beskrives Bagenkop som et udskibningssted med et betydeligt fiskeri fra omtrent 65 større og mindre fartøjer. Havnen med havnefyrtårn var netop udvidet og delt i en bådehavn mod øst og trafikhavn i vest, og der var købmandsforretninger, kornmagasin, mølle, bageri og post-, telegraf- og telefonstation.

1911 blev Bagenkop endestation på Langelandsbanen. Stationsbygningen findes stadig ved Østergade - i dag indrettet til kommunebibliotek - mellem det gamle Bagenkop mod vest og den nyere mod øst. Resterne af banetracéet slår fortsat en bue ned mod havnen. I 1921 fandtes 178 huse med 894 indbyggere, filialkirke, forretninger, brugsforening, gæstgiveri, og lokaltproducerende virksomheder som maskinfabrik, savværk, rebslageri, cementstøberi og elektricitetsværk.

I de følgende årtier kulminerede udviklingen, 1950 var befolkningsmængden faldet til 654 fordelt på 203 husstande, der var kommet afholdsrestaurant og bankfilialer, på havnen et nyt isværk og en andelsfilet- og andelsfiskemelsfabrik (1949).

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Bagenkop færgeleje venter med sin passagersluse på genoptagelsen af færgefarten.

Thorfisk trading's bygninger på havnen.

Bagenkop Havns gamle ishus står med sit massive murværk solidt på terrænet.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

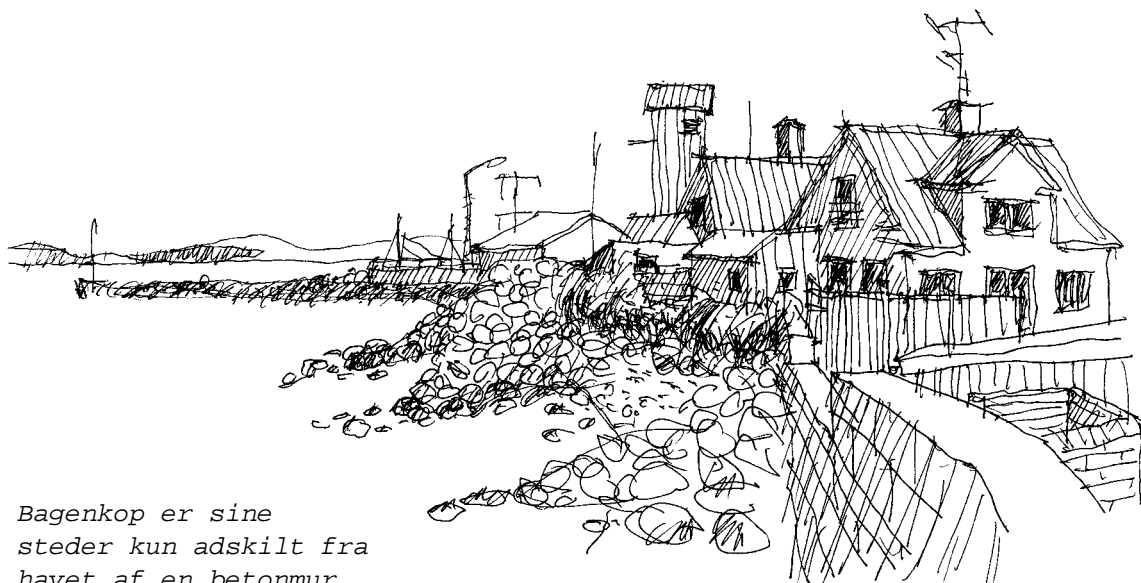
Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Arkitektur og bebyggelse

Kommunenr. 481	Kommune Sydlangeland	
Emne Fiskerlejer		Sted Bagenkop

Kommer man ad landevejen til Bagenkop slår den en bue ud over det lave nor og fører stik mod vest med spiret over kirkens korsskæring som pejlemærke. Kirken ligger som vanligt højt, og byen åbenbarer sig først når man er relativt tæt på havnen med fiskerflåden, Sydlangelands Maritime Efterskole og det nu tomme færgeløje. Ved fiskerihavnen synes fiskernes grejskure at ligge mere eller mindre tilfældigt mellem hinanden, efterladende t på. Landevejen fortsætter i hovedgaden, hvor forretningerne er grupperet, og i et labyrintisk mellemrum af gangforbindelser. Bebyggelsen omkring havnen og selve havnen er blevet udvidet betydeligt i begyndelsen af 1960'erne.

Bagenkop er sine steder kun adskilt fra havet af en betonmur.

Umiddelbart sydvest for havnen findes byens ældste del. Her ligger de små, som regel 5-fags fiskerhuse. For fleres vedkommende stadig i bindingsværk og med strå på taget. Husene ligger ofte helt ud til vejen, hvad der giver bebyggelsen et tæt og pittoresk indtryk. I vest strækker byen sig ud til havet, kun adskilt fra bølgerne af en høj betonmur, eller i læ af Bagenkops Bjerg, som hæver sig stejlt mellem byen og havet. Dens østvendte skråning bruges bl.a. til at tørre garn på. Mod syd og sydvest findes nye udstykninger med bebyggelser som dominerer det ældre, spinklere bymiljø.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Udsigt fra Bagenkop Bjerg ned over den gamle bydel.

Byen og havet mødes flere steder fuldkommen uformidlet.